

Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, I. Lučića 1a, 10000 Zagreb; mob. 091 578 9989

Prof. dr. sc. Ante Čović, voditelj

Zagreb, 19. studenoga 2020.

Prof. dr. sc. Mirjana Polić Bobić, predsjednica

Nacionalno vijeće za znanost,
visoko obrazovanje i tehnološki razvoj
Donje Svetice 38/5
10000 Zagreb

**PREDMET: Izvješće o resornoj diskriminaciji i administrativnom maltretiranju
znanstvenih centara izvrsnosti u području društveno-humanističkih
znanosti**

Poštovani gospodo predsjednice Nacionalnog vijeća,

kao što Vam je zacijelo poznato u sustavu znanstvenih centara izvrsnosti u Republici Hrvatskoj proglašena su i tri znanstvena centra izvrsnosti u području društveno-humanističkih znanosti. U mandatu ministrice znanosti i obrazovanja prof. dr. sc. Blaženke Divjak ta je grupacija centara izvrsnosti bila izložena višeslojnoj diskriminaciji koja je u konačnom efektu poprimila razmjere resornog zlostavljanja. No, krajnji stupanj diskriminacije, koji bismo mogli nazvati **diskriminacijom u diskriminaciji**, bio je u ovom slučaju rezerviran za jedan od tri spomenuta centra izvrsnosti – za Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku. Taj je centar u završnici samovoljom ministrice izdvojen iz zajedničkog tretmana s drugim centrima čime je dospio pod izravni udar Ministarstva, što je u posljedici onemogućilo njegovo normalno funkcioniranje te omelo i unazadilo ostvarivanje utvrđenog znanstvenog programa Centra.

Civilizacijska diskriminacija

Premda je neposredni povod ove predstavke spomenuta diskriminacija u diskriminaciji, želim se u široj slici ipak osvrnuti i na prethodne slojeve ili oblike diskriminacije kojima su zajednički izloženi svi centri izvrsnosti u području društveno-humanističkih znanosti. U prvom sloju riječ je o **civilizacijskoj diskriminaciji** društveno-humanističkih znanosti u cijelosti. Ovaj oblik diskriminacije proizlazi iz konceptualne nedoraslosti resornih čelnika da instituciju znanosti, kojom na razini države administrativno upravljaju, sagledaju kao jedinstveni sustav znanja unutar kojega nije moguće vrijednosno diferenciranje znanstvenih područja i disciplina. U sustavu znanstvenog znanja nema rangiranja znanja po važnosti. Na tom je planu, u resornom upravljanju znanosti diverzijom po kodnim nazivom STEM

razorena institucionalna konstrukcija sustava znanosti. STEM nije i ne može biti područje znanosti. Radi se tek o nelogičnoj mješavini fragmenata znanstvenog znanja koju navodno odlikuje visoka uporabljivost u privrednim aktivnostima. U konceptualnom pogledu ta je mistična tvorevina došla niotkuda, jer, osim krajnje dvojbene značajke uporabljivosti, nema i ne može imati teorijsko utemeljenje. Slijedom toga nema i ne može imati mjesto u instituciji znanosti niti u sustavu znanstvenog znanja. Ako pak postoji društvena potreba za povećanim brojem određenih profila stručnjaka, taj se problem jednostavno rješava legitimnim mjerama na tehničkoj razini kao što je npr. povećanje upisnih kvota, posebno financiranje ciljanih znanstvenih projekata i sl. Čak je i državno stipendiranje samo STEM-studenata diskriminacijska mjera. Neka to rade zainteresirani privredni subjekti. Koliko znamo, u Hrvatskoj (više ili još) nije na snazi sustav državne planske privrede.

Civilizacijski gledano, nedopustivo od je trivijalnog detalja jedne društvene potrebe praviti veliku „pjevanu misu“, pretvarati ga u ideološki konstrukt kojim se preko medijskih manipulacija i kampanja ispire društvena svijest i nameće neukusna STEM-idolatrija. Osim što je taj kult duboko anticivilizacijski, on je iz osnove diskriminacijski, jer drugim znanstvenim područjima i disciplinama šalje poruku o njihovoj beznačajnosti. U tako stvorenom ozračju zvuči sasvim normalno i opravdano kada primjerice neki ministar, kao što je to učinila ministrica Divjak, odluči mrcvariti znanstvene centre izvrsnosti u društveno-humanističkom području. Tako im i treba. A to što imaju certifikat izvrsnosti samo pojačava sadističke impulse da se upravo preko njih pošalje jasna poruka o bezvrijednosti onim znanstvenim područjima kojima pripadaju. Da je ta civilizacijska anomalija pod utjecajem STEM-idolatrije u Hrvatskoj postala normalnom, svjedoči upravo slučaj očiglednog zlostavljanja društveno-humanističkih centara izvrsnosti, koje ne samo da nije uzburinilo tzv. širu javnost nego čak ni panično artikulirani alarmi nisu uspjeli zazvoniti u uhu najodgovornije osobe u državi (usp. priložena pisma premijeru). Unatoč svemu rečenom, STEM-ideologija postala je, nažalost, neupitnim mjerilom hrvatske znanstvene politike.

Politička diskriminacija

U drugom sloju riječ je o **političkoj diskriminaciji** društveno-humanističkih znanosti i, osobito, znanstvenih centara izvrsnosti u tom znanstvenom području. Kako sam taj oblik diskriminacije detaljno obradio u članku „Griješ osmi. Zatiranje društvenih i humanističkih znanosti“ (*Universitas*, lipanj 2020.), bit ću slobodan, umjesto obrazlaganja, priložiti navedeni članak s molbom da se uvaži argumentacija koja je u njemu iznesena. Ovdje želim samo dodati da se za ovaj „politički grijeh“ stranka na vlasti donekle iskupila predizbornim obećanjem da će „osigurati odgovarajuću financijsku potporu znanstvenim centrima izvrsnosti na području društveno-humanističkih znanosti koji su od strateškog značaja za Hrvatsku i njegovanje našeg nacionalnog identiteta“ (*HDZ – Sigurna Hrvatska. Program za izbore za Hrvatski sabor 2020.*, str. 54.). S velikim očekivanjem, ali i strepnjom živimo u nadi da će nepravde, koje su znanstvenim centrima izvrsnosti nanesene u prethodnom mandatu sada, kada više ne postoji izlika u neposlušnom koalicijskom partneru, biti konačno i na doličan način ispravljene. Prve reakcije nove postave na čelu Ministarstva znanosti i obrazovanja ne pobuđuju optimizam, ali uskoro će se, kada bude usvojen državni proračun za 2021. godinu, precizno „na lipu“ moći izmjeriti stupanj vjerodostojnosti predizbornog obećanja HDZ-a. Ako je suditi po iznosu koji je predviđen u prijedlogu državnog proračuna, o kojem se trenutno raspravlja u Hrvatskom saboru, bit će to još jedno iznevjereno predizborno obećanje, jer iznos od 900.000 kuna za tri znanstvena centra izvrsnosti nipošto nije „odgovarajuća financijska potpora“. To je tek udvostručavanje državnog milodara i „podizanje standarda“ centara izvrsnosti iz stanja izgladnjivanja u stanje preživljavanja. Prema objedinjenom planu projektnih aktivnosti, koji su izradili centri izvrsnosti, za njihovo normalno funkcioniranje bilo bi potrebno na razini godine u državnom proračunu osigurati iznos od 4.000.000 kuna.

Administrativna diskriminacija

U trećem sloju riječ je o **administrativnoj diskriminaciji** koja je poprimila čudovišne razmjere. Ovaj oblik diskriminacije sastoji se administrativnoj opstrukciji, u izmišljanju prepreka i namjernom zavlacenju donošenja akata na koje su centri izvrsnosti, slijedom provedenog postupka Nacionalnog vijeća za znanost, stekli pravo, koji dakle u meritumu nisu u izvornoj nego posljedičnoj ingerenciji Ministarstva. Riječ je o dvama dokumentima koje je Ministarstvo bilo u obvezi donijeti za svaki centar izvrsnosti nakon što je od Nacionalnog vijeća za znanost službeno zaprimilo *Odluku o prijedlogu produžetka rada Znanstvenih centara izvrsnosti proglašanih 6. studenog 2025. godine u narednom razdoblju od pet godina*: 1) Odluku o produžetku rada centra izvrsnosti i 2) Sporazum o suradnji i provedbi aktivnosti u sklopu centra izvrsnosti.

S obzirom na činjenicu da je Odluka Nacionalnog vijeća bila datirana 9. travnja 2018., te da je prvi mandat centara izvrsnosti završavao 10. studenoga 2019., Ministarstvo je raspolagalo vremenskim rasponom od godinu i pol dana u kojem je trebalo pripremiti i donijeti dva navedena dokumenta. Odluku o produžetku rada Ministarstvo je iz niza razloga trebalo donijeti neposredno nakon zaprimanja odluke Nacionalnog vijeća, a Sporazum o suradnji u provedbi aktivnosti trebao je biti pripremljen i potpisan najkasnije do prvog dana novog mandata u djelovanju centara izvrsnosti, dakle do 11. studenoga 2019. godine. Odluku o produžetku rada ministrica B. Divjak donijela je 14. listopada 2019. da bi je centrima poslala s vremenskim pomakom od deset dana (25. listopada), što praktično znači – u zadnji čas..

Na pripremama za izradu Sporazuma o suradnji u provedbi aktivnosti stručne službe Ministarstva počele su raditi s tri i pol mjeseca zakašnjenja tako da su Nacrt sporazuma centrima na očitovanje poslale tek 28. veljače 2020. Centri su promptno, kroz nekoliko dana reagirali primjedbama na ponuđeni tekst Sporazuma. Centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku poslao je svoje sugestije već 2. ožujka 2020. Službenica Ministarstva ljubazno je istog dana zahvalila te najavila da će o eventualnim izmjenama teksta obavijestiti nakon zaprimanja komentara i prijedloga svih ostalih centara. Na najavljenju obavijest trebalo je čekati gotovo dva mjeseca. Stigla je 27. travnja 2020. s konačnim prijedlogom sporazuma. Centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku obavijestio je 8. svibnja 2020. Ministarstvo da je suglasan s predloženim tekstom sporazuma, što znači da je tog dana Sporazum bio spreman za potpisivanje. Službenica Ministarstva zahvalila je istog dana na potvrdi te najavila slanje sporazuma na potpisivanje nakon što tekst sporazuma „bude usuglašen s ostalim centrima“. Ostalo je nejasno kakvo bi to sad novo usuglašavanje moglo biti nakon što je tekst sporazuma prethodno već bio usuglašen i ponuđen u individualiziranom obliku. A onda je nastupio muk.

Korespondencija s Ministarstvom ponovno je živnula krajem svibnja. Nadležni prodekan za znanost Filozofskog fakulteta zatražio je 25. svibnja informaciju kada se može očekivati potpisivanje sporazuma i isplata sredstava za 2020. Nekoliko dana poslije (28. 5. 2020.) stigao je odgovor da „slanje Sporazuma na potpis nažalost kasni, s obzirom na to da se još uvijek usuglašavamo s nekim centrima“. Dodano je i obećanje da će Sporazum pokušati poslati „u najkraćem mogućem roku“ te da će „isplata ići odmah po potpisivanju“. Prodekan je smjesta odgovorio da su „tekstovi sporazuma očito individualizirani“ te da ne vidi „razloga da se onda čeka i zajedničko potpisivanje“. Već sutradan (29.5.) stigla je posve nerazumljiva pouka iz Ministarstva da „ima nekih razlika između centara u društveno-humanističkom području u odnosu na ostale centre“. Na kraju nejasne poruke službenica je, izvan svakog konteksta, najljepše zahvalila na strpljenju (s usklikom). Opet je nastao jednomjesečni muk pod čijim je sada velom nastupila diskriminacija višeg reda.

Diskriminacija u diskriminaciji

Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku bio je ravnopravan u diskriminaciji, koju je provodilo Ministarstvo nad skupinom društveno-humanističkih centara izvrsnosti, sve do lipanjskog muka. Tijekom lipnja 2020. ministrica Divjak počela je diskriminirati ovaj centar u odnosu na dva druga, prethodno također diskriminirana društveno-humanistička centra izvrsnosti. Prvog dana lipnja 2020. dobila je na stol tri priređena sporazuma o suradnji i provedbi aktivnosti koja je trebala potpisati. Ti su joj potpisi očigledno teško padali kada je moralo proći čak dvadesetak dana dok ih je konačno stavila na priređene sporazume (19. 6. 2020.). Ali ni tada nije potpisala sva tri priređena sporazuma. Sporazum za Centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku ostao je nepotpisan ležati na ministričinu stolu. U međuvremenu su dva pomilovana centra dobila i do kraja lipnja potpisala sporazume.

Prodekan za znanost Filozofskog fakulteta zatražio je od Ministarstva 2. srpnja 2020. objašnjenje porukom sljedećeg sadržaja: „... prema informacijama koje smo dobili, dva znanstvena centra izvrsnosti u području društveno-humanističkih znanosti (onaj za hrvatsko glagoljaštvo te onaj za školsku efektivnost i menadžment) primili su od vas 25. lipnja 2020. e-mail sa sporazumom o suradnji, a nakon nekoliko dana dobili su sporazum i poštom. Budući da Filozofski fakultet nije dobio sporazum za Znanstveni centar izvrsnosti za integrativnu bioetiku ni e-mailom, ni poštom, molimo Vas hitno informaciju o statusu ugovora.“ Poruku je poslao službenici s kojom se inače cijelo vrijeme dopisivao o ovom pitanju. Objašnjenje je međutim stiglo drugim putem i od druge službenice koja je očigledno imala nadzornu ulogu i koja je iz CC-pozicije bdjela nad korespondencijom. Nad-službenica je nazvala prodekana neposredno nakon zaprimanja poruke i ljubazno objasnila da je sporazum za Centar izvrsnosti priređen zajedno sa sporazumima za druga dva društveno-humanistička centra izvrsnosti, ali da se još uvijek nalazi na stolu u ministričinu kabinetu. Na daljnji prodekanov upit da li će i kada dobiti odgovor na poslani e-mail nad-službenica je, također ljubazno, odgovorila da takve informacije ne šalju e-mailom.

U međuvremenu je došlo do smjene na čelu Ministarstva i zavladao je novi, sada četveromjesečni muk koji je prekinut **11. studenoga 2020.** kada je na Filozofski fakultet prispio na potpis Sporazum o suradnji u provedbi aktivnosti u okviru znanstvenog centra izvrsnosti za integrativnu bioetiku. Popratni dopis uz koji je dostavljen Sporazum datiran je 18. kolovoza 2020., dok je na Sporazumu rubrika za datum potpisivanja ostala neispunjena, iz čega bi se moglo zaključiti da je i novi čelnik imao poteškoća sa stavljanjem potpisa na ovaj Sporazum. Ili je možda bio opterećen okruglim datumima pa je čekao da se precizno na dan ispuni godina dana kašnjenja u dostavi dokumenta koji je trebao stupiti na snagu točno **11. studenoga 2019.**

Kako je potpisivanje Sporazuma preduvjet za uplatu godišnjeg iznosa proračunske potpore za rad Centra u 2020. godini, koju je hiperaktivna ministrica uz blagoslov više instancije uspjela smanjiti do simboličke razine državnog milodara, sada s neskrivenom znatiželjom očekujemo koje će sve prepreke Ministarstvo biti u stanju smisliti kako bi uplatu čak i tog mizernog iznosa što dulje vremenski razvuklo. S obzirom na to da je pomilovanim centrima potpora uplaćena četiri i pol mjeseca nakon potpisivanja Sporazuma (12. 11. 2020.), realno je očekivati da će Znanstvenom centru za integrativnu bioetiku njegov državni milodar biti udijeljen negdje sredinom ožujka 2021.

Za razliku od prethodna tri oblika diskriminacije, kojima su ravnopravno bila izložena sva tri centra izvrsnosti u društveno-humanističkom znanstvenom području, ovaj oblik diskriminacije u odnosu na druga dva društveno-humanistička centra izvrsnosti podliježe pravnim posljedicama. Riječ je o **pravnoj diskriminaciji**, o kršenju ustavnog načela jednakosti, koje predstavlja jednu od najviših vrednota ustavnog poretka (čl. 3. Ustava RH),

kao i o kršenju ustavne odredbe o jednakosti pred tijelima s javnim ovlastima (čl. 26. Ustava RH), što je dalje razrađeno u različitim zakonskim tekstovima.

Zaključno

Ovo izvješće podnosim Nacionalnom vijeću za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj imajući u vidu njegovu zakonsku zadaću da se kao najviše stručno tijelo „brine za razvitak i kvalitetu cjelokupne znanstvene djelatnosti u Republici Hrvatskoj“. K tome, Nacionalno vijeće ima posebnu ulogu i posebne ingerencije u odnosu na proglašenje i praćenje rada znanstvenih centara izvrsnosti. Smatram da slučaj diskriminiranja znanstvenih centara izvrsnosti u području društveno-humanističkih znanosti razotkriva dubinski strukturni poremećaj u sustavu znanstvene djelatnosti u Hrvatskoj s kojim se Nacionalno vijeće mora najozbiljnije pozabaviti i donijeti odgovarajuće odluke i naputke iz svoje nadležnosti. S obzirom na to da narušena ravnopravnost znanstvenih područja i disciplina u posljedici dovodi do narušavanja ravnopravnosti znanstvenika koji djeluju u dotičnim znanstvenim područjima i disciplinama, do nejednakih uvjeta rada i nejednakih radnih prava, ovo izvješće dostavljam i Hrvatskom sveučilišnom sindikatu na znanje i postupanje u pogledu sindikalnih aspekata ovog problema.

S izrazima poštovanja,

Prof. dr. sc. Ante Čović

Prilozi:

- 1) [Molba za primjereni tretman i primjereno financiranje znanstvenih centara izvrsnosti u području društveno-humanističkih znanosti – dopis predsjedniku Vlade RH od 30. 10. 2017.](#)
- 2) [Molba za hitan prijem – dopis predsjedniku Vlade RH od 17. 11. 2017.](#)
- 3) [A. Čović, „Griješ osmi. Zatiranje društvenih i humanističkih znanosti“ \(Universitas, lipanj 2020., str. 13\)](#)

Na znanje

Doc. dr. sc. Vlatka Vukelić, predsjednica, Hrvatski sveučilišni sindikat, Borongajska cesta 83i, 10000 Zagreb